

ارزشیابی برنامه

براساس مدل (2) CIPP

## The CIPP Model for Evaluation



درس : ارزشیابی برنامه پیشرفته

جلسه : پنجم

نویسنده : دکتر ریتا رضایی

## فهرست مطالب

۳	اهداف کلی.....
۳	۱ ارزشیابی برنامه- مدل سیپ.....
۳	۱.۱ مقدمه ای بر مدل سیپ.....
۴	۱.۲ ارزشیابی زمینه.....
۴	۱.۳ ارزشیابی درون داد.....
۴	۱.۴ ارزشیابی فرآیند.....
۴	۱.۵ ارزشیابی برون داد.....
۶	۲ کاربرد آینده نگر و گذشته نگر مدل سیپ.....
۶	۲.۱ ارتباط بین نقش های ارزشیابی و به کارگیری مدل سیپ.....
۷	۲.۲ مولفه های پایه در مدل سیپ.....
۹	۳ استانداردهای ارزشیابی.....
۹	۳.۱ نگاهی بر استانداردهای ارزشیابی.....
۱۰	۳.۲ درگیر نمودن ذینفع ها در برنامه ارزشیابی.....
۱۰	۳.۳ منطبق کردن برنامه ارزشیابی با ویژگیهای مؤسسه ای.....
۱۱	۴ به کارگیری روش های متنوع در جمع آوری اطلاعات.....
۱۱	۴.۱ روش های جمع آوری اطلاعات.....
۱۲	۴.۲ اجزاء طراحی ارزشیابی.....
۱۴	خلاصه.....
۱۵	منابع.....



شناسه جستار  
عنوان جستار:  
ارزشیابی برنامه بر اساس مدل CIPP 2  
نویسنده: دکتر ریتا رضایی  
مری مرکز مطالعات و توسعه آموزش پزشکی  
آخرین تاریخ به روز رسانی: ۱۳۸۹/۸/۲۳  
طراح آموزشی: دکتر ناهید ظریف صناعی  
ویرایش: خانم زهرا صفاری  
کارشناس مرکز مطالعات و توسعه آموزش پزشکی  
با همکاری:  
مرکز مطالعات و توسعه آموزش پزشکی  
قطب علمی آموزش الکترونیکی  
دانشگاه علوم پزشکی شیراز

## اهداف کلی

در تدوین این درس اهداف کلی زیر مد نظر است:

۱. آشنایی با چهارچوب الگوی ارزشیابی سیپ بعنوان یک مدل کارآمد در ارزشیابی برنامه .
۲. آشنایی با فرآیند به کارگیری و اجرای مدل سیپ .

## ۱ ارزشیابی برنامه - مدل سیپ

### ➤ مفاهیم کلیدی

۱. الگوی سیپ به عنوان یک مدل ارزشیابی جامع مطرح است.
۲. استفاده از الگوی سیپ در مراحل مختلف ارزشیابی تکوینی و تراکمی امکان پذیر است.

### ➤ اهداف یادگیری

شما پس از مطالعه این بخش قادر خواهید بود:

۱. مراحل به کارگیری مدل سیپ را در ارزشیابی شرح دهید.
۲. حیطه های مدل سیپ را فهرست نمائید.

## ۱,۱ مقدمه ای بر مدل سیپ

مدل سیپ یک چهارچوب جامع برای هدایت پروژه های ارزشیابی تکوینی<sup>۱</sup> و تراکمی<sup>۲</sup>، ارزشیابی برنامه، ارزشیابی پرسنلی، ارزشیابی نتایج یا پی آمدها و ارزشیابی عملکرد مؤسسات می باشد. این مدل به گونه ای طراحی شده که قابلیت کاربرد در ارزشیابی های درونی توسط ارزیابان سازمانی، خودارزیابی توسط تیم پروژه ای و ارزشیابی های بیرونی را دارد.

<sup>1</sup> Formative

<sup>2</sup> Summative

مدل سیپ شامل حیطه های زیر می باشد:

- ❖ زمینه<sup>۳</sup>
- ❖ درون داد<sup>۴</sup>
- ❖ فرآیند<sup>۵</sup>
- ❖ برون داد<sup>۶</sup>

## ۱,۲ ارزشیابی زمینه

ارزشیابی زمینه، نیازها، مشکلات و فرصتهایی را که می تواند به تصمیم سازان سیاستگذاران و برنامه ریزان در تعیین اهداف و اولویت بندی آنها کمک نماید بررسی می کند. این ارزشیابی می تواند به گروه گسترده ای از استفاده کنندگان نتایج ارزشیابی کمک نماید تا درباره اهداف، اولویت ها و پی آمدها قضاوت نمایند.

## ۱,۳ ارزشیابی درون داد

ارزشیابی درون داد به بررسی رویکردهای متفاوت، برنامه های عملیاتی، برنامه های پرسنلی و بودجه ها می پردازد تا اجرایی بودن و هزینه اثربخش بودن آنها را برای برآورد کردن نیازها و دستیابی به اهداف تعیین کند. تصمیم سازان از ارزشیابی درون داد در انتخاب بین برنامه های موجود، نوشتن طرح بودجه، تخصیص منابع، تنظیم کارها و افراد و نهایتاً در کمک به قضاوت دیگران درباره برنامه و بودجه استفاده می کنند. علیرغم اهمیت بسیار زیاد ارزشیابی درون داد اما اغلب این نوع ارزشیابی نادیده گرفته می شود.

## ۱,۴ ارزشیابی فرآیند

ارزشیابی فرآیند به بررسی چگونگی اجرای برنامه می پردازد، تا به قضاوت درباره عملکرد برنامه و تفسیر پی آمدها کمک نماید. در این راستا پردازش درون دادی که وارد برنامه می شود و چگونگی این پردازش مورد توجه قرار می گیرد تا مشخص کند چه رخ دادهایی بر روی درون داد صورت می گیرد تا به پیامدهای ایجاد شده منجر گردد.

## ۱,۵ ارزشیابی برون داد

ارزشیابی برون داد ، پی آمدها را شناسایی و بررسی می کند اعم از پی آمدهای خواسته یا ناخواسته، کوتاه مدت یا بلند مدت. این ارزشیابی موفقیت در دستیابی به اهداف معین شده از قبل را تعیین می کند. در ارزشیابی تکوینی جائیکه ارزشیابی هدایت کننده مسیر است، بررسی زمینه، درون داد، فرآیند و برون داد این سؤالات را مطرح می کنند که:

- چه نیازهایی باید برآورده شوند؟
- چگونه باید برآورده شوند؟

<sup>3</sup> Context

<sup>4</sup> Input

<sup>5</sup> Process

<sup>6</sup> Product

- آیا برآورده شده اند؟
- آیا موفقیت حاصل شده است؟

گزارش ارزشیابی در پاسخ به سؤالات فوق تنظیم خواهد شد تا ذینفعان را نسبت به چگونگی استفاده از یافته ها، در تصمیم گیریها و تقویت فعالیت ها آگاه نماید.

در یک گزارش تراکمی<sup>۷</sup>، ارزیابان به بررسی گذشته نگر زمینه، درون داد، فرآیند و برون داد می پردازند و در موارد لزوم اطلاعات مورد نیاز دیگری را نیز جمع آوری می نمایند تا بتوانند به سؤالات زیر پاسخ دهند:

مهم ترین نیازها چه بوده اند؟

آیا تلاش های انجام شده در برنامه و بودجه های مصرفی قابلیت دفاع دارند؟

آیا خدمات طراحی شده به همان شکلی که می بایست اجرا شده و در موارد لزوم اصلاح شده است؟

آیا تلاش های انجام شده موفقیت آمیز بوده است؟

در موارد ارزشیابی های بلند مدت، ارزشیابی برون داد می تواند شامل سنجش تاثیر برنامه<sup>۸</sup>، اثربخشی<sup>۹</sup>، پایداری برنامه<sup>۱۰</sup>، قابلیت انتقال برنامه<sup>۱۱</sup> باشد.

ارزشیابی برون داد می تواند به سؤالات زیر پاسخ دهد:

- آیا به فواید مطلوب دست یافته ایم؟
  - آیا به اهداف مورد نظر دست یافته ایم؟
  - آیا این دستیافته ها پایدار هستند؟
  - آیا فرآیندی که باعث دستیابی به این نتایج شده برای شرایط مشابه دیگر هم قابل استفاده و اثربخش خواهد بود؟
- مدل سیپ بر بهبود وضعیت تأکید دارد تا بر ثابت کردن چیزی. در واقع مهم ترین هدف مدل سیپ، بهبود و ارتقاء می باشد.

"Not to Prove, But to improve"

بنابراین ارزشیابی عمدتاً تلاشی برای تقویت و بهبود وضعیت موجود می باشد بدیهی است که در طی این فرآیند قسمت هایی از برنامه نیز که دارای اشکال است اصلاح شده و یا حتی متوقف می شود. بدین طریق ارزشیابی می تواند نقش اصلاحی برای کمک به سازمان در استفاده صحیح از زمان و منابع را ایفا نماید.

<sup>7</sup> Summative

<sup>8</sup> Impact

<sup>9</sup> Effectiveness

<sup>10</sup> Sustainability

<sup>11</sup> Transportability

## ➤ آزمون

۱- برای شناسایی نیازهای برنامه/سازمان چه نوع ارزشیابی کمک کننده خواهد بود؟

الف) فرآیند

ب) درون داد

ج) برون داد

د) زمینه

گزینه " ج " صحیح است.

۲- برای سنجش پایداری دستیافته های کدامیک از ارزشیابی های زیر کمک کننده است؟

الف) برون داد

ب) درون داد

ج) فرآیند

د) زمینه

گزینه "الف" صحیح است.

## ۲ کاربرد آینده نگر<sup>۱۲</sup> و گذشته نگر<sup>۱۳</sup> مدل سیپ

## ➤ مفاهیم کلیدی

۱. الگوی سیپ می تواند با رویکردی گذشته نگر یا آینده نگر به ارزشیابی برنامه ها کمک نماید.

۲. ارزشیابی تراکمی با رویکرد گذشته نگر به برنامه می نگرد.

## ➤ اهداف یادگیری

شما پس از مطالعه این بخش قادر خواهید بود :

۱. تفاوت رویکرد آینده نگر و گذشته نگر را در کاربرد الگوی سیپ شرح دهید.

۲. کاربرد رویکرد آینده نگر و گذشته نگر را در ارزشیابی فهرست نمایید.

## ۲,۱ ارتباط بین نقش های ارزشیابی و به کارگیری مدل سیپ

با تأکید بر نقش اصلاحی مدل سیپ، اولویت بر هدایت، برنامه ریزی و اجرای فعالیت های توسعه ای می باشد بنابراین در این مدل، انجام ارزشیابی برای بهره گیران از نتایج آن نظیر شورای سیاستگزاران، مسئولین و مدیران، کارکنان و برنامه ریزان مفید خواهد بود تا حوزه های مناسب برای رشد و هدف گذاری و برنامه ریزی و بودجه بندی را شناسایی کرده و با موفقیت برنامه را عملیاتی کنند. در نتیجه امکان تکرار و گسترش آن وجود داشته و ملزومات پاسخ گویی مؤسسه را فراهم می آورد.

مدل سیپ همچنین می تواند بصورت گذشته نگر، در ارزشیابی تراکمی به کار گرفته شود. گزارشات تراکمی می تواند به ارزشیابی درباره کیفیت، هزینه، سودمندی و قابلیت رقابت محصولات و خدمات کمک نماید. اگر ارزیابان گزارش ارزشیابی های تکوینی را خوب و مؤثر تهیه کرده باشند،

<sup>12</sup> Prospective

<sup>13</sup> Retrospective

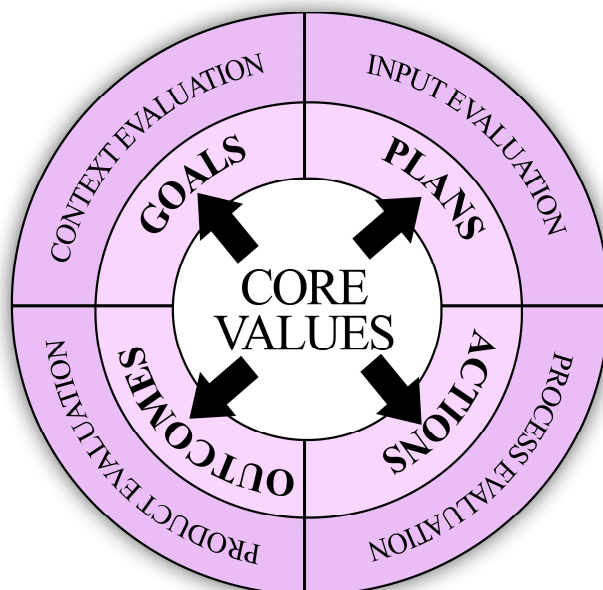
بیشتر اطلاعات مورد نیازشان را برای ایجاد یک گزارش ارزشیابی تراکمی قوی و قابل دفاع دارا خواهند بود. جدول شماره یک خلاصه ای از کاربرد مدل سیپ در ارزشیابی های تکوینی و تراکمی را نشان می دهد.

نقش های ارزشیابی	زمینه Context	درون داد Input	فرآیند Process	برون داد Product
ارزشیابی تکوینی: به کارگیری آینده نگرانه اطلاعات ارزشیابی سیپ برای کمک به تصمیم سازی و تضمین کیفیت	کمک به شناسایی و انتخاب مداخلات مورد نیاز و رتبه بندی اهداف (بر اساس نیازسنجی)	کمک در انتخاب برنامه یا سایر استراتژی ها (بر اساس ارزیابی استراتژی ها و منابع)	کمک در اجرای برنامه فعلیتی بر اساس نظارت و قضاوت درباره فعالیتها و بازخوردهای دوره ای	کمک در تداوم سازگاری یا اختتام فعالیت ها بر پایه ارزشیابی پی آمدها و عوارض ایجاد شده
ارزشیابی تراکمی: به کارگیری گذشته نگرانه اطلاعات ارزشیابی سیپ برای جمع بندی درباره ارزش، دقت و اهمیت برنامه	مقایسه اهداف و اولویت بندی نیازها بررسی مشکلات و فرصت ها	مقایسه استراتژی برنامه، طراحی بودجه با برنامه های مشابه و با نیازها و اهداف	توصیف کامل از فرآیند واقعی، اجرای برنامه و ثبت هزینه ها، مقایسه فرآیند طراحی شده با فرآیند و هزینه های اجرا شده	مقایسه پی آمدها و عوارض جانبی با اهداف و نیازهای اولیه، و در صورت امکان با نتایج سایر برنامه های مشابه. تفسیر نتایج بر اساس ارزشیابی زمینه، درون داد و فرآیند.

جدول ۱: ارتباط بین چهار حیطه ارزشیابی با ارزشیابی تکوینی و تراکمی

## ۲,۲ مولفه های پایه در مدل سیپ

علاوه بر ارزشیابی زمینه، درون داد، فرآیند و برون داد چه در ارزشیابی تکوینی و چه در ارزشیابی تراکمی - مدل سیپ شامل یک سرای مشخصات کلیدی دیگری نیز می باشد که در تصویر شماره ۱ به نمایش گذاشته شده اند:



تصویر ۱: مؤلفه های پایه در مدل سیپ

تصویر شماره یک، اجزاء پایه را در مدل سیپ در سه دایره متمرکز خلاصه کرده است و نشان می دهد که ارزش ها در مرکز اهمیت جای گرفته اند. دایره درونی نشان می دهد که ارزش های پایه باید تعریف شده و در اجرای ارزشیابی به کار گرفته شوند. دایره ای که ارزش ها را احاطه کرده به چهار قسمت تقسیم می شود و شامل اهداف، برنامه ها، فعالیت ها و پی آمدها است. دایره خارجی نشان دهنده نوع ارزشیابی است که با توجه به این چهار کانون کاربرد دارد و عبارتند از ارزشیابی زمینه، درون داد، فرآیند و برون داد.

فعالیت های هدف مدار سؤالات مربوط به ارزشیابی زمینه را مطرح می کنند و اطلاعات مرتبط با اصلاح اهداف را فراهم می کند. تلاش هایی که برای اصلاح و ارتقاء برنامه ریزی ها انجام می شود مبنای طرح سؤالات مرتبط با ارزشیابی درون داد هستند و امکان قضاوت درباره برنامه و تقویت برنامه را می دهد.

اجرای برنامه در برگیرنده سؤالات مربوط به ارزشیابی فرآیند است و امکان قضاوت درباره فعالیت ها را فراهم نموده و بازخوردی برای تقویت عملکرد کارکنان می باشد.

نتایج و عوارض جانبی ایجاد شده در برگیرنده ارزشیابی برون داد بوده و نهایتاً قضاوت درباره پی آمدها و شناسایی نیازها برای دستیابی به نتایج مطلوب تر را امکان پذیر می سازد.

ریشه ارزشیابی یعنی ارزش ها به هر ایده آلی که توسط جامعه، گروه ها یا افراد تعیین شده باشد، اطلاق می شود. در مدل سیپ ارزیابان و ذینفع های نتایج ارزشیابی باید به تعیین، شناسایی و روشن سازی ارزش ها بپردازند.

#### ❖ نمونه هایی از این ارزش ها در برخی از برنامه ها عبارتند از:

- دستیابی افراد به استانداردهای تحصیلی تعیین شده توسط دولت
- دستیابی افراد به مهارت های پایه آموزشی
- پرورش افراد با استعدادها خاص با توجه به استعدادهایشان
- رعایت حقوق انسانی
- برآورده کردن نیازهای افراد ناتوان
- کارایی در به کارگیری منابع
- پاسخ گو بودن و تعهد به جامعه

ارزش ها اساس و پایه تعیین معیارهای<sup>۱۴</sup> اختصاصی را در هر ارزشیابی فراهم می آورند.

انتخاب شاخص ها همراه با سؤالات مطرح شده برای ذینفع های برنامه می تواند به شفاف سازی اطلاعات مورد نیاز برای ارزشیابی کمک نماید و پایه ای برای شناخت روش ها و ابزار ارزشیابی و دستیابی به اطلاعات و تعیین استانداردها برای تفسیر نتایج ارزشیابی باشد.

تعیین چهارچوب ارزشیابی برای برنامه می تواند به شناسایی نقص ها و نقاط قوت پیش بینی نشده کمک نماید. بطور مثال در طی یک ارزشیابی برنامه ممکن است ارزیابان به این نتیجه رسیده باشند که برنامه به اهداف خویش دست یافته است اما کمبودهایی داشته است که نیازمند بازبینی می باشد.

کمبودها می تواند شامل مواردی چون به کارگیری ابزار و وسایل نادرست، خستگی مدرسان باشد. از طرفی ممکن است نتایج یک ارزشیابی بتواند پی آمدهای مثبت پیش بینی نشده را مطرح کند مثل حمایت خارج از انتظار جامعه، استفاده از روش های تدریس ابتکاری توسط بعضی مدرسین و ...

در نهایت می توان گفت مدل ارزشیابی سیپ یک مدل ارزش محور<sup>۱۵</sup> است.

<sup>14</sup> Criteria

<sup>15</sup> Values-Oriented Model



## ➤ آزمون

۱- اساس و پایه تعیین معیارهای اختصاصی ارزشیابی عبارتند از :

الف) اهداف

ب) روش ها

ج) ارزش ها

د) پیامدهای مورد انتظار

گزینه " ج " صحیح است.

۲- در کدامیک از انواع ارزشیابی امکان قضاوت درباره فعالیت ها و ارائه باز خورد، وجود دارد ؟

الف) زمینه

ب) درون داد

ج) فرایند

د) برون داد

گزینه " ج " صحیح است.

## ۳ استانداردهای ارزشیابی

## ➤ مفاهیم کلیدی

۱. مدل سیپ به بررسی سیستماتیک برنامه می پردازد.

۲. مدل سیپ یک الگوی ارزش محور در ارزشیابی است.

## ➤ اهداف یادگیری

شما پس از مطالعه این بخش قادر خواهید بود :

۱. استانداردهای ارزشیابی را فهرست نمایید.

۲. شرایط منطبق کردن ساختار ارزشیابی را در سازمان شرح دهید.

## ۳,۱ نگاهی بر استانداردهای ارزشیابی

بر طبق مدل سیپ ارزشیابی یک تفحص سیستماتیک درباره ارزش یک برنامه می باشد. با توجه به ارزش محور بودن مدل سیپ، بطور عملیاتی ارزشیابی فرآیندی شامل شناسایی و تعیین، گزارش دهی و به کارگیری اطلاعات توصیفی و قضاوت درباره شایستگی مزیت، ارزش، درستی و اهمیت برنامه مورد ارزشیابی است که در جهت کمک به تصمیم سازی، جوابگویی و انتشار فعالیت های مؤثر انجام می گیرد.

پایه قضاوت برای ارزشیابی در مدل سیپ، استانداردهای حرفه ای مرتبط است. این استانداردها باید در برگیرنده :

- سودمندی<sup>۱۶</sup> : به کارگیری اطلاعات مورد نیاز در راستای اهداف مشتریان یا به کار گیرندگان نتایج ارزشیابی.
- اجرایی بودن<sup>۱۷</sup> : ارزشیابی واقع بینانه، قابل تداوم و مقتصدانه.

<sup>16</sup> Utility

<sup>17</sup> Feasibility

- تناسب<sup>۱۸</sup>: نداشتن منع اخلاقی و قانونی برای مشارکت کنندگان در ارزشیابی یا بهره گیران از نتایج آن.
- صحت<sup>۱۹</sup>: آشکار کردن و انتقال اطلاعات به نحوی که نشان دهنده مزیت، ارزش، دقت و اهمیت برنامه مورد ارزشیابی باشد.

مفهوم رایجی که مدل سیپ بر آن تأکید دارد مفید بودن یافته ها است که متأسفانه در خیلی از موارد اشتباهاً تفسیر شده است، در حالیکه نقطه نظر اصلی کمک به برنامه ریزی و اجرا و پاسخگویی نسبت به برنامه است. این بدین معنی است که اگر یک ارزشیابی هیچ دورنمایی برای استفاده و به کارگیری نتایج ندارد، از ابتدا نباید انجام گیرد، هرچند که سایر شرایط دقت، صحت و اجرایی بودن را دارا باشد. نهایتاً اگر ارزشیابی ارزش اجرا دارد باید دقت، صحت و اجرایی بودن را نیز شامل شود.

### ۳,۲ درگیر نمودن ذینفع ها در برنامه ارزشیابی

در مدل سیپ افراد ذینفع نقش غیر فعال نخواهند داشت. ارزیابان این مسئولیت را دارند که مستمراً این گروه را از فعالیت های انجام شده آگاه ساخته و زمینه مشارکت ایشان را بطور مناسبی فراهم آورند. در این مدل ارزیابان باید همه گروه های ذینفع را شناسایی نموده و حداقل زمینه مشارکت نماینده ای از هر گروه را در جهت کمک به شناسایی ارزش ها، تعریف سوالات ارزشیابی، شفاف سازی شاخص ها، شناسایی اطلاعات مورد نیاز هر گروه و بررسی گزارش اولیه ارزشیابی فراهم آورند. این مسئله همچنین کمک می کند تا گروه های کلیدی دید جامع تری نسبت به ارزشیابی پیدا کرده و با تمایل بیشتری از نتایج آن استفاده نمایند.

### ۳,۳ منطبق کردن برنامه ارزشیابی با ویژگیهای مؤسسه ای

در مدل سیپ ارزیابان باید افراد درگیر در برنامه ارزشیابی را تشویق و کمک به درک مفاهیم و متدهای مورد استفاده نمایند و ظرفیت بالقوه مؤسسه را برای اجرای ارزشیابی تقویت نمایند.

هر مؤسسه ای نیاز دارد تا بتواند در حد بالایی در فرآیند ارزشیابی مشارکت داشته باشد و ارزیابان خارجی باید این ظرفیت را افزایش دهند. ارزیابان باید به فعالیت هایی چون آموزش کارکنان در مورد مفاهیم، استانداردها و روش های ارزشیابی پرداخته و از افراد بخواهند در نقد گزارش اولیه ارزشیابی شرکت نموده، نقش کارکنان را در ارزشیابی تعریف نموده و یک منبع کتابخانه ای برای ارزشیابی ساخته و کمک نماید تا پایگاه اطلاعاتی ارزشیابی سازمان دهی شود و در نهایت کتابچه ای تحت عنوان سیاست ها و روش های ارزشیابی در مؤسسه تدوین شود. ارزیابان نباید به دیگران اجازه دهند تا محتوای نتایج ارزشیابی خارجی را در گزارش تعیین نمایند. در آموزش افراد برای اجرای ارزشیابی درون مؤسسه ای، ارزیابان باید تأکید کافی داشته باشند که شواهد باید به گونه ای جمع آوری شود که بیانگر استانداردهای حرفه ای در آن حیطه باشد و هیچگونه تورش<sup>۲۰</sup> یا علاقه فردی را دنبال ننماید.

مدل سیپ بیشتر بر عینیت گرایی تأکید دارد تا بر نسبی گرایی. این مدل مبتنی بر این مبنا است که ساختار اخلاقی عینی و مستقل از احساسات فردی می باشد. این مدل ارزشیابی شدیداً بر پایه اصول اخلاقی استوار بوده و سعی دارد از پیش داوری برای رسیدن به نتایج پرهیز می کند. در این مدل سعی بر پیروی از استانداردهای تکنیکی بوده و یافته باید از منابع متعددی تأمین شده باشد تا تورش به حداقل رسیده و گزارش نتایج را با صحت و دقت ارائه می دهد.

اصولاً ارزشیابی در این مدل، هدفمند بوده و طوری باید انجام گیرد که نتایج درست را به معرض نمایش بگذارد نه اینکه بر پایه تقاضا و ترجیحات دیگران، نتیجه گیری نماید.

<sup>18</sup> Propriety

<sup>19</sup> accuracy

<sup>20</sup> Bias

## ➤ آزمون

۱- به کارگیری نتایج ارزیابی مربوط به کدامیک از استانداردهای ارزشیابی است؟

الف) سودمندی

ب) اجزایی بودن

ج) صحت

د) تناسب

گزینه " الف " صحیح است.

۲- کدامیک از عبارات زیر درباره مدل سپیصحیح است ؟

الف) تأکید بر عینیت گرایی

ب) مشارکت ذینفع ها

ج) پیروی از استانداردهای حرفه ای

د) همه موارد

گزینه " د " صحیح است.

## ۴ به کارگیری روش های متنوع در جمع آوری اطلاعات

## ➤ مفاهیم کلیدی

۱. ترکیبی از روش های کمی و کیفی در الگوی سپی قابل استفاده می باشد.

۲. با بکارگیری منابع متعدد جمع آوری اطلاعات می توان قابلیت اعتماد ارزشیابی را افزایش داد.

## ➤ اهداف یادگیری

شما پس از مطالعه این بخش قادر خواهید بود :

۱. روش های معمول جمع آوری اطلاعات را به تفکیک ارزشیابی زمینه، درون داد، فرآیند و برون داد شناسایی کنید.

۲. بهترین روش را با توجه به اهداف ارزشیابی انتخاب نمایید

## ۴,۱ روش های جمع آوری اطلاعات

در مدل سپی از روش های کمی و کیفی متنوعی استفاده می شود تا زوایای دید را کاملاً گسترده نموده و با بکار گیری روش های ترکیبی<sup>۲۱</sup>، ارزیابی و تفسیر اطلاعات را غنی تر سازد.

ارزیابان باید از منابع متعددی برای جمع آوری اطلاعات استفاده نمایند تا قابلیت اعتماد ارزشیابی افزایش یابد.

در جدول شماره ۲ روش های مختلفی که در ارزشیابی های زمینه، درون داد، فرآیند و برون داد قابل استفاده است، نشان داده شده است.

<sup>21</sup> Triangulation

Methods	Context	Input	Process	Impact	Effectiveness	Sustainability	Transportability
Survey	X		X	X	X	X	
Literature Review	X	X					
Document Review	X	X	X	X	X		
Visits to Other Programs		X		X	X		X
Delphi Technique	X	X					
Program Profile/Database		X	X	X	X	X	
On- Site Observer			X	X	X	X	
Case Studies			X	X	X	X	
Comparative/Experimental Design Studies		X			X	X	
Stakeholder Interviews	X		X	X	X	X	X
Focus Groups	X	X	X	X	X	X	X
Hearings	X	X			X		
Cost Analysis		X	X		X	X	
Secondary Data Analysis	X				X		
Goal- Free Evaluation			X	X	X	X	X
Photographic Record	X		X	X	X	X	X
Task Reports/Feedback Meetings	X	X	X	X	X	X	X
Synthesis/Final Report	X	X	X	X	X	X	X

جدول ۲: روش های ارزشیابی مناسب با مدل سیپ

## ۴,۲ اجزاء طراحی ارزشیابی

طراحی یک ارزشیابی سیپ ابتدا نیازمند یک برنامه جامع برای تعیین سؤالات و شاخص ها می باشد. این طرح اولیه یک طرح ثابت<sup>۲۲</sup> شده نمی باشد بلکه فرآیندی است که در شناسایی و به کارگیری ابزار مناسب برای جمع آوری اطلاعات تداوم دارد.

ماتریکس هایی در طراحی این مدل ارزشیابی قابل استفاده می باشند:

۱. روش های ارزشیابی به کار گرفته شده در مقابل محور زمینه، درون داد، فرآیند، برون داد، اثربخشی، پایداری، قابلیت انتقال، تاثیر.
۲. روش های ارزشیابی انتخاب شده در مقابل محور زمان بندی ارزشیابی ( سال ، ماه و ... )
۳. روش های ارزشیابی انتخاب شده در مقابل گزارش های ارزشیابی برنامه ریزی شده
۴. گزارش های ارزشیابی برنامه ریزی شده در مقابل محور زمان بندی

## ➤ آزمون

۱- همه روش های زیر برای جمع آوری اطلاعات ارزشیابی اثر بخش برنامه کاربرد دارد بجز :

الف) بررسی پیمایشی

ب) گروه های متمرکز

ج) دلفی

د) مشاهده در محل

گزینه " ج " صحیح است.

۲- به منظور ارزشیابی فعالیت های جاری در یک برنامه همه روش های زیر قابل استفاده اند به جز:

الف) بررسی پیمایشی

ب) مطالعه مقایسه ای / تجربه ای

ج) بررسی مستندات

د) مشاهده مستقیم

گزینه " ب " صحیح است.

## خلاصه

به کارگیری مدل سیپ در ارزشیابی بعنوان جزئی تفکیک ناپذیر در ارتقاء و تعهد و پاسخگویی سازمان می باشد. در این مدل چهارچوب ارزشیابی متناسب با ارزش های حاکم بر محیط سازمانی و شفافیت شاخص ها طراحی می گردد. این مدل به گونه ای طراحی شده است که امکان تهیه یک گزارش جامع و سیستماتیک را از تلاش های ارزشیابی فراهم می کند.

## منابع

1. Shadish WR, Cook TD, Leviton LC. Foundations of program evaluation: theories of practice. Newbury Park, CA: Sage Publications, 1991.
2. Weiss CH. Evaluation: methods for studying programs and policies. 2nd ed. Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall, 1998.
3. Worthen BR, Sanders JR, Fitzpatrick, JL. Program evaluation: alternative approaches and practical guidelines. 2nd ed. New York, NY: Longman, 1996.
4. Patton MQ. Utilization-focused evaluation: the new century text. 3rd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Publications, 1997.
5. CDC. Practical evaluation of public health programs. Atlanta, GA: US Department of Health and Human Services, CDC, Public Health Training Network, 1998; PHTN course no. VC-0017.
6. Joint Committee on Standards for Educational Evaluation. Program evaluation standards: how to assess evaluations of educational programs. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Publications, 1994.